

ДІ ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКИХ СИЛ В ЧОРНОМОРСЬКІЙ ОПЕРАЦІЙНІЙ ЗОНІ У ГРУДНІ 2022 РОКУ

Огляд визначних подій

01.12.2022 У Києві відбувся щорічний міжнародний безпековий форум «Все задля Перемоги!», де Міністр Оборони України заявив, що «метою боротьби України проти російської агресії є не лише повернення всіх тимчасово окупованих територій, а і демонтаж нацистського режиму у москві» [1]. Цього ж дня, з метою очищення українського тилу від ворожої агентури, президент України звернувся до українського народу щодо запускання процедури релігійної незалежності від структур агресора та заборони УПЦ МП [2].

Тенденції розвитку надводних військово-морських технологій Заходу та Сходу, які можуть стати в нагоді для розуміння подальшого розвитку ВМС ЗС України, представлені на рис.1.

Рис.1 Світові тенденції розвитку флоту: Великобританія (ліворуч) [3] та Китай
безпілотник-носій 50 одиниць інших безпілотників [4].

США продемонстрували надвеликий безлюдний автономний підводний апарат ORCA [5] (рис.2). А у Великобританії розгорнулося будівництво проекту Cetis [6] (рис.3).

Рис.2 Спуск на воду першого корпусу надвеликого безлюдного автономного підводного апарату
XL-UUV ORCA

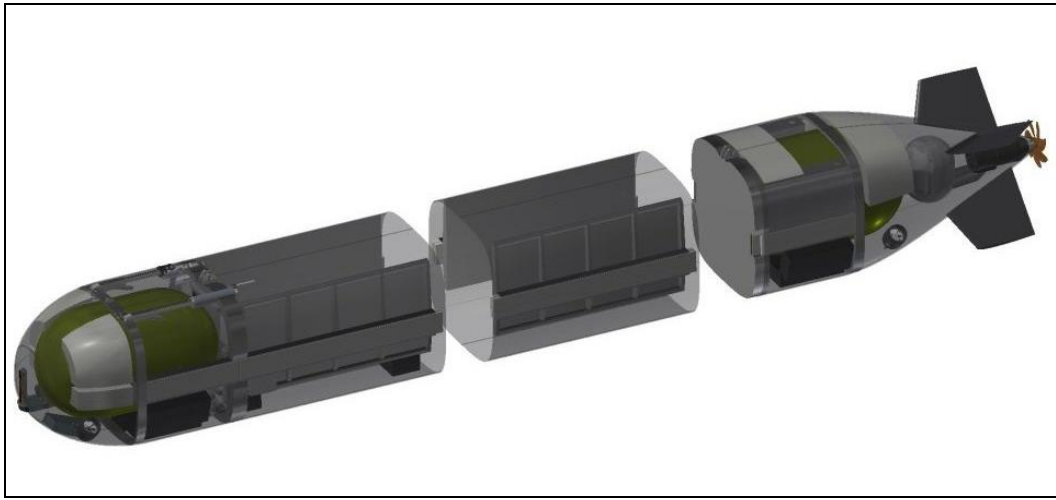

Рис.3 Британський проект модульного надвеликого автономного безпілотного підводного апарату CETIS

ВМС Австралії розраховують на флот підводних безпілотників «Акула-призрак» (Ghost Shark) здатних контролювати підводне середовище всього Індо-Тихоокеанського басейну [7] (рис.4).

Рис.4 «Акула-призрак» - австралійський XL-AUV

Висновок: Тобто можливо в обхід конвенції Монтре за допомогою союзників України протиставити російським чорноморським субмаринам гідних супротивників.

04.12.2022 перше судно NORD VIND української ініціативи Graine From Ukraine прибуло до порту призначення Дорале (Ефіопія) [8],

05.12.2022 Збройні Сили України перейшли до ліквідації носіїв КРВД шляхом удару безпілотниками власного виробництва по аеродромам «Енгельс-2» де було вражено два стратегічних бомбардувальника Ту-95МС та Дягільово – один Ту22М3 українськими безпілотниками [9], [10], [11], [12] (рис.5, 6).

Рис.5 Карта вибухів на авіабазах Стратегічної авіації ПКС РФ (Ту-95МС/Ту-22М3)

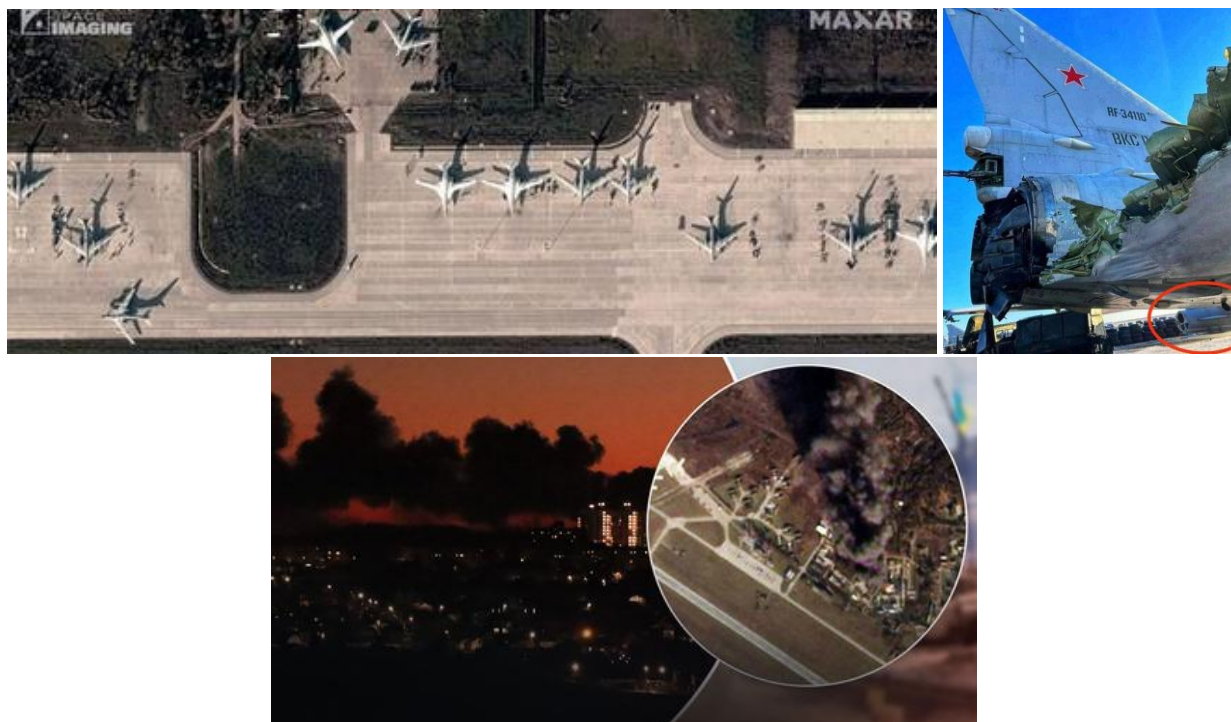

Рис.6 Об'єкти превентивного удару: ліворуч Енгельс-2, праворуч Дягільово, по центру-Курськ

Наступного дня запалили склади з паливо-мастильними матеріалами на аеродромі Курська та у Брянську.

06.12.2022 Знов масований ракетний удар ворога більш ніж 70 КРВД авіаційного та морського базування: 38 авіаційних КРВД Х-101/Х-555 запущених з 8 Ту-95МС, 22 КРВД «Калібр» ЗМ54 запущених з 2-х НК та 2-х ПЧ, 3 КР Х-22 з літаків Ту-22М3, 6 КР Х-22 та 1 КР Х-31П, запущених відповідно з літаків Су-34 й Су-35 та принаймі 4 ракети С-300 у балістичному режимі. Ракети запустились кількома хвилями. Збито 60 [13].

12.12.2022 Саміт G7 виступив з заявою про притягнення агресора до відповідальності за напад на Україну [14].

13.12.2022 У Парижі розпочалась міжнародна донорська конференція на підтримку України. Її учасниками стали делегації з 45 країн та 20 міжнародних організацій. Розроблені практичні кроки по відбудові української інфраструктури [15].

15.12.2022 Європарламент ухвалив резолюцію, яка визнає Голодомор 1932-1933 рр. геноцидом українського народу: 507 – «За», 12 – «Проти», 17 – «Утрималися» [16]. А на Капітолії США підготовлена резолюція про виключення РФ з Ради Безпеки ООН [17].

16.12.2022 Чергова ракетна хвиля прокотилася Україною. Було запущено 98 ракет, з них 70 КРВД (Х-101/Х-555, «Калібр», Х-22) та 4 АРС Х-59/Х-31П, решта 28 – С-300. Збито 61 КРВД [18]. Це позначилось у збої роботи «морського зернового коридору» (рис.7).

Рис.7 Діаграма роботи «Зернового коридору»

20.12.2022 На 300-тий день шалених боїв Президент України приїхав у найгарячішу точку фронту – Бахмут та вручив нагороди захистникам України [19] (див. рис. 8), чого ніколи не робив Сталін під час Другої Світової війни і, тим паче, путін.

Рис.8 Нагородження захистників України у Бахмуті на 300-тий день шалених боїв

21.12.2022 Натомість, «кремлівський карлик» заявив про нарощування війська до 1,5 млн., погрожував ядерною тріадою, анонсувавши постановку на бойове чергування МБР «Сармат» і відправку у війська МБР «Ярс» з гіперзвуковими боеголовками «Авангард» та продовження широкомасштабних воєнних дій з метою знищення України [20].

21-22.12.2022 Президент України здійснив візит до США, зустрівся з Президентом США та виступив у Конгресі [21], зробивши тим самим політичну нівеляцію ядерного шантажу агресора [22].

26.12.2022 Україна офіційно порушила питання про виключення Росії з Радбезу ООН [23]. У цю ж ніч було превентивно атаковане летовище «Енгельс-2» для зриву ракетного удару по Україні. Вражено 5 Ту-95МС та польотна вишка. Кількість виведених з ладу авіаційних спеців сягає 43 (17 загиблих, 26 поранених). Ворог був змушений евакуювати частину бомбардувальників на інші авіабази, зокрема і в Приморський край [24], [25], [26].

29-30.12.2022 Черговий комбінований масований ракетний удар 85 ракет, з них: 69КРВД, 54 збито. 25 дронів-камікадзе «Шахід 136», 23 збито. Окрім того застосовані С-300 та кілька КРА з яких збито 4 [27].

31.12.2022 За нашими підрахунками експорт української агропродукції морським зерновим коридором перевищив 16 млн. тонн з більш, ніж 605 суднами.

Офіційні результати втрат ворога за 2022 рік представлені у таблиці 1.

Таблиця 1

Станом на 31 грудня 2022 року втрати ворога складають:

вантаж «200» ворога на 31.12. 2022	Літаки	Вертольоти	БПЛА	КРВД	Танки	ББМ	РСЗО	Арт.	ППО	АТТ, паливо- заправники/ спец. техніка		Манев- рені / стаціо- нарні морські об'єкти/ баржі
	283	269	1746	711	3029	6075	423	2016	213	4707/180		
	ЛА пілотовані		безпілотні : ЛА та КР		бронетехніка		РВіА, ППО					
	552		2457		9104		2652					
105960	Ворог з повітря - 3009				Ворог на суходолі - 16643						Ворог на морях і річках: 16 /2+1/ 9	

Характеристика морської обстановки

З настанням холодів суттєво змінилася гідрометерологічна обстановка на Чорноморському ТВД. Збільшилась кількість штормових днів, що значно затруднює бойове використання ракетних корветів «Буян-М». Новоросійська «бора» створює значні проблеми з безпечним базуванням ворожих

кораблів у Новоросійській ВМБ. Тип гідрології з 6-го змінився на 1-й, що підняло ворожі підводні човни з глибини ГОПЗК 80-90 метрів на мінімальні глибини, безпечні від таранного удару 30 м (в режимі пошуку), або ж загання їх на максимальні робочі глибини 240 м (в режимі ухилення). Тобто у першому випадку субмарини стають легкою здобиччю для американських літаків Р-8А «Посейдон» з їх магнітними шукачами та розвідувальних космічних апаратів зорового та лазерного спостереження. У другому випадку (застосовується лише проти корабельних протичовнових маневрених сил (надводних та підводних), то в Україні таких ще нема, а інші сили союзників скуті конвенцією Монтре.

03.12.2022 Російське корабельне угруповання у Чорному морі на бойовому патрулюванні збільшилося до 18 одиниць корабельно-катерного складу, з них 4 – носії КРВД «Калібр» (2 НК та 2 ПЧ) з сумарним залпом 24 ракети. Одночасно, на авіабазі «Енгельс-2» продовжується активність навколо двох десятків важких бомбардувальників Ту-95МС та Ту-160, що свідчить про підготовку чергового масованого ракетного удару можливо приуроченого до Дня Збройних Сил України [28]. Наступного дня сумарна кількість корабельно-катерної групи збільшилася до 21 одиниць.

08.12.2022 Усі заїзди на Кінбурську косу вже контролюють ЗС України [29].

12.12.2022 Порти Чорноморськ та Південний відновили роботу по відвантаженню зерна [30]. Одеський МТП поки без електрики.

18.12.2022 на Кінбурській косі ЗС України застосували дрон, який скинув 9-ти кілограмовий термобаричний боєприпас на позиції ворога [31]. Ефект був вражаючий, як у тактичного ядерного боєприпасу.

23.12.2022 анонсовано операцію по звільненню Крима [32] (рис.9). Десантно-висадочних засобів для здійснення такого прожекту, що показано червоними стрілками на рисунку 9 на даний час у складі ВМС ЗС України немає. На мою думку, головне це порушити усі можливі логістичні зв'язки Криму з РФ: морські порти Керчі, Феодосії, Ялти, Севастополя, Донузлаву, Чорноморського (колишня Ак-Мечеть) та летовища, тобто відповідні акваторії та взлітно-посадочні смуги, залучивши до цього ДШВ й МП.

Рис.9 Анонс від Кіма

26.12.2022 У Туреччині прийняли на озброєння морські безпілотики ULAQ у двох версіях: протикорабельний та проти підводних човнів [33] (рис.10).

Рис.10 Турецький катер-безпілотник ULAQ

З огляду на загрозу бойового застосування роїв повітряних та морських дронів, на Чорноморському флоті РФ змінилась процедура виводу підводного човна з пункту базування у Севастополі в море. Зараз ПЧ типу 636.3 при виході з бази стали супроводжувати швидкісний десантно-штурмовий катер типу «Раптор» та вертольот Мі-8, а на зовнішньому рейді (після проходження бонових загороджень) до ескорту став долучатись патрульний корвет проекту 22160 [34].

Завдання сторін

Росіяни на приморському напрямку мають наступні завдання:

1. Продовжувати морську блокаду України з метою недопущення поставок союзниками озброєння та необхідного оснащення для Збройних Сил України морським шляхом по програмі «ленд-ліз».
2. Внаслідок значного зменшення боєзапасу КРВД «Калібр» та пошкоджень їх надводних морських носіїв, наносити лише епізодичні ракетні удари з морського напрямку з метою знищення індустріальної та енергетичної інфраструктури, логістичних транспортних коридорів та тероризування цивільних мешканців.
3. Не допустити прориву ЗС України до Азовського моря та у Крим.
4. Забезпечити всебічний захист ЗРБД надводних і підводних носіїв КРВД «Калібр».

Українські ВМС, в комплексі з іншими видами та родами сил мають забезпечити:

1. Здійснення вогневого впливу на важливі приморські об'єкти ворога, у т.ч. у Криму шляхом застосування міжвидових розвідувально-ударних комплексів, з залученням цілевказівки від повітряно-космічних сил союзників і в першу чергу від США.
2. Протиракетну оборону України з морського напрямку.
3. Протимінну оборону визначених фарватерів задля охорони «чорноморського зернового коридору» для експорту українського збіжжя.
4. Контроль надводної обстановки Північно-Західної частини Чорного моря за допомогою ПКР «Нептун» та «Гарпун».
5. Усі види морської оборони чорноморських портів та протидесантну оборону українського узбережжя.
6. Підтримку Сухопутних Сил на р. Дніпро, у Дніпро-Бугському лимані та чорноморського узбережжя Херсонщини.
7. Підготовку морських десантів у Крим.

Склад угруповань ВМС

Противник. Склад супротивника на Азово-Чорноморському ТВД залишається без змін за виключенням, що 810 бригаду морської піхоти планується розгорнути до штатів дивізії.

Свої сили. Склад ВМС України суттєво поповнюється морськими надводними дронами. Окрім того підготовлено 10 екіпажів для 3-х вертольотів «Сі-Кінг». Решта – без змін.

Особливості виконання завдань ВМС у Чорноморській оперативній зоні.

У зв'язку з наступальними операціями Сухопутних Сил у нижній течії Дніпра, очищенням Правобережжя та переносом бойових дій на Лівобережжя для річкової флотилії ВМС ЗС України наступила активна пора забезпечення штурмових десантів на лівий берег Дніпра, а також забезпечення постачання силам, що штурмують та захищають Кінбурську косу.

При позитивному вирішенні питання, це дасть змогу деблокади Миколаївського, Херсонського морських портів та перевалочного пункту «Ольвія», щоб різко наростити спроможності по функціонуванню «Зернової ініціативи».

З огляду на анотацію Кримської операції з трьох напрямків, слід наростити базу десанто-висадочних засобів для забезпечення першої хвили морських десантів на Чорному та Азовському морях (див. рис.9).

Штормова погода підсилить мінну небезпеку зриву якірних мін для нівеляції якої потрібно відновити протимінну компоненту ВМС ЗС України (який залишився без неї з використанням не за призначенням рейдового тральщика «Генічеськ», що загинув від авіаудару 5 липня 2022 року поблизу Кінбурської коси при звичайному патрулюванні, хоча для цієї мети було доцільніше використовувати 4 патрульний катери типу «Айленд»).

Наявність флотилії морських дронів спонукає до її бойового застосування по кораблям супротивника в районах їх бойового патрулювання, де відсутні бонові загородження та швидкісні катери протидиверсійного забезпечення (з урахуванням позитивного досвіду враження ворожих коаблів на зовнішньому рейді Севастополя).

Результати.

1. Не перешкоджено бойове застосування КРВД «Калібр» з морської акваторії та авіаційних ракет з Ту22М3, Су-34 з повітряного простору над нею.

2. Відсутність контролю над Азовським морем та його повітряним простором дозволила супротивнику використовувати нові (більш безпечні) райони запуску іранських «Шахідів» з узбережжя в Краснодарському краї.

3. Завдання ракетних ударів ворога по енергетичній інфраструктурі різко уповільнило перевалочні можливості українських портів по функціонуванню «Зернового морського коридору».

4. Бойові дії по зачищенню Кінбурської коси занадто затягнулись, що свідчить про неточність розрахунків операції та втрату головного фактору – несподіванки та часу, що дозволило супротивнику провести ряд ефективних контрзаходів (у т.ч. десантування ворожих підрозділів двома десантними кораблями у порту Скадовськ).

Висновки.

1. Відновлення протимінної компоненти за рахунок двох англійських мінних тральщиків-шукачів в умовах обмежень конвенції Монтре може бути реалізоване або ж шляхом 30-ї флотилії підводних човнів Кригсмаріне у ДСВ, або ж через польсько-українську річкову систему з елементами переволок сухоходом.

2. Нівеляція загрози бойового застосування ядерної зброї можлива лише за рахунок відповідних дипломатичних та військових дій держав «Ядерного клубу», що ми й спостерігаємо з 21 вересня по теперішній час.

3. Відсутність ШТАТНОГО начальника Морського командування в ВМС ЗС України різко знижує ефективність бойового використання наявних сил та засобів, що веде до їх неефективного

використання за призначенням та безглузких втрат і так обмеженого наряду корабельних сил (приклад з РТЩ «Генічеськ» 5 липня 2022 року). Відомо, що ряд офіцерів, яким була запропонована ця посада, відмовлялися від неї (тоді навіть таких офіцерів готували у НУОУ імені Івана Черняхівського та іноземних академіях. Відмовився – вирахувати з зарплатні кошти, затрачені Українською державою на підготовку).

4. Необхідність бойового застосування іноземних надвеликих автономних підводних апаратів для ліквідації підводної складової Чорноморського флоту, яка буде «дамокловим мечем» в майбутніх морських десантних операціях у Криму (особливо логістичного забезпечення морським шляхом). Ці апарати можливо доставляти на Чорноморський ТВД транспортними літаками.

5. ВМС ЗС України слід взяти на озброєння стратегію Повітряних Сил по превентивному попередженню масованих ракетних ударів з повітря шляхом вогневого впливу на носії авіаційних ракет та місця їх постійного базування. Флот морських дронів дозволяє це зробити відносно відомих морських цілей.

Джерела:

1. Ольга Мосьондз. Щорічний Київський Безпековий Форум: основні тези та заяви. *АРМІЯІNFORM* 01.12.2022 18:33. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/12/01/shhorichnyj-kyyivskiy-bezpekovyj-forum-osnovni-tezy-ta-zayavy/>

2. Юрій Ляшук. Держава запустила процедуру заборони УПЦ МП. Звернення президента (відео). *ГЛАВКОМ* 01.12.2022 23:05. URL: <https://glavcom.ua/country/politics/derzhava-zapustila-protseduru-zaboroni-upts-mp-zvernennja-prezidenta-video-892754.html>

3. UK unveils world's largest ship. *AMAZINGMILITARY.VERCEL.APP* 1.12.2022. URL: https://amazingmilitary.vercel.app/posts/uk-unveils-worlds-largest-ship-mariu/?fbclid=IwAR1_txoTXBAw4D7hWWE6zidZxep_I5g3GMK4URqBV1h2Odof4IR78Ebdnv8

4. В Китае создают автономный корабль который будет нести, запускать и координировать действия более 50 других автономных дронов. *BuildingTEC* 24.05.2022. URL: https://building-tech.org/%D0%A2%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82/v-kytae-sozdayut-avtonomniy-korabl-kotoriy-budet-nesty-zapuskat-y-koordynyrovat-deystvyia-bolee-50-drugikh-avtonomnikh-dronov?fbclid=IwAR0Z6iG-KY26Kcn8gDdZJYDnZ-uSGIPT4TRu6DVY5PQFLONOR9kHQIZLG_Y

5. ORCA бьет «орков»: какие подводные беспилотники мы увидим в будущем (фото, видео). *ФОКУС* URL: <https://focus.ua/digital/539080-orca-bet-orkov-kakie-podvodnye-bespilotniki-my-uidim-v-budushchem-foto-video>

6. Для Королевского флота Великобритании строят самую большую безэкипажную подводную лодку. *BUILDINGTECH* 02.12.2022. URL: https://building-tech.org/%D0%A1%D0%BE%D0%BE%D0%B1%D1%89%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE/dlya-korolevskogo-flota-velykobrytanyy-stroyat-samuyu-bolshuyu-bezekypazhnyuyu-podvodnyuyu-lodku?fbclid=IwAR2Wd7CNpCZh1hvcIel7iCmkXy3fHskA0W_PL8SThd2xjLS7i9veV0oENJc

7. Малоаметный подводный ударный беспилотник «Акула-призрак» сможет автономно выполнять миссии до 10 дней. *BUILDINGTECH* 13.12.2022. URL: https://building-tech.org/%D0%A1%D0%BE%D0%BE%D0%B1%D1%89%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE/malozametnyy-podvodnyy-udarniy-bespylotnyk-%C2%ABakula-pryzrak%C2%BB-smozhet-avtonomno-vipolnyat-myssyy-do-10-dney?fbclid=IwAR01PX3zKaoWVcUEXGOlZZqpyxvcecsIS_KKifW78xoD0mn1zswMw0mvHM

8. Ігор Пилипів. Grain From Ukraine: перше судно з пшеницею для Ефіопії прибуло в Джибуті. *ЕКОНОМІЧНА ПРАВДА* 04.12.2022 11:17. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/news/2022/12/4/694569/>

9. Марьяна Мигаль. У Саратовській області потужна «бавовна» (відео). *ГЛАВКОМ* 05.12.2022 09:04. URL: https://glavcom.ua/world/observe/u-saratovskij-oblasti-potuzhna-bavovna-video-893382.html?fbclid=IwAR2NmjaqUcCPSiOJuMtgQsRdBJyVY4-K4D02X95oGfiwE_Ts6fYoO8HrZ7Y

10. На аеродромі під Саратовом пролунали вибухи: там стояли літаки, які бомбардували Україну. *ODESSA.ONLINE* 05.12.2022. URL: https://odessa.online/uk/na-aerodromi-pid-saratovom-prolunali-vibuhi-tam-stoyali-litaki-yaki-bombarduvali-ukrayinu/?fbclid=IwAR03Yw7qH1_sx9tir6IBQWHauq1t955-wGn01EqymfU3aH8AEXGjoFSif8M
11. Супутникові знімки наслідків вибуху на аеродромі в Курську (фото). *AMAZIN-UKRAINE.COM* URL: <https://amazing-ukraine.com/suputnykovi-znimky-naslidkiv-vybukhu-na-aerodromi-v-kursku-foto/?fbclid=IwAR3wrvvmqbhXRHkLRv-Oy5848RHnBn83Oj8mHj2cueNyMuxxTP-VsmYSPZU>
12. Інна Семенова. «Київ продовжає удивлять». Україна меняє географію війни і доказує тактичну изобретательность – СМІ об ударах по аеродромам РФ. *НВ* 06.12.2022 11:12. URL: <https://nv.ua/world/countries/ataka-na-aerodromy-engels-i-dyagilevo-reakciya-mirovyh-smi-cto-izvestno-poslednie-novosti-50288917.html>
13. Том Купер (Спільний пекклад: Микола Ковальчук, Anton Shygmaga, Antonina Yashchuk. Редакція: Ростислав Семків). ВІЙНА В УКРАЇНІ, 6 ГРУДНЯ 2022. URL: <https://medium.com/.../ukraine-war-6-december-2022...>
14. Ми притягнемо путіна та інших причетних до відповідальності за злочини проти України: заява G7. *ИНФОРМАЦИОННОЕ СОПРОТИВЛЕНИЕ* 13.12.2022 18:25. URL: <https://sprotyv.info/news/mi-prityagnemo-putina-ta-inshih-prichetnih-do-vidpovidalnosti-za-zlochini-proti-ukra%D1%97ni-zayava-g7/>
15. У Парижі розпочалася міжнародна конференція з підтримки України. *ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАВДА* 13.12.2022 11:18. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/12/13/7152394/>
16. Володимир Пиріг. Європарламент визнав Голодомор геноцидом українського народу. *ZAXID.NET* 15.12.2022 13:51. URL: https://zaxid.net/evroparlament_viznav_golodomor_genotsidom_ukrayinskogo_narodu_n1554615
17. Тетяна Габедава. У Конгрес США внесли резолюцію про виключення Росії з Радбезу ООН – Foreign Polici. *НВ* 15.12.2022 10:55. URL: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/viklyuchennya-rf-z-radi-bezpeki-onn-kongres-ssha-rozglyane-rezolyuciyu-novini-ukrajini-50291064.html>
18. Звіт Міністерства Оборони України станом на 18.00 16 грудня 2022 року та 06.00 17 грудня 2022 року.
19. Зеленський приїздив у Бахмут *BBC NEWS Україна* 20.12.2022. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-64039086>
20. «Як гарантія збереження суверенітету»: путін заявив, що розвиватиме ядерну тріаду рф. *СЛОВО І ДІЛО* 21.12.2022 15:56. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/12/21/novyna/bezpeka/yak-harantiya-zberezheniya-suverenitetu-putin-zayavyv-rozvyvatyme-yadernu-triadu-rf>
21. Володимир Зеленський виступив у Конгресі США – повний текст історичної промови. *БУК.ІНФО* 22.12.2022. URL: <https://bukinfo.com.ua/mizhnarodni-novyny/volodymyr-zelensky-vystupyv-u-kongresi-ssha-povnyy-tekst-istorychnoji-promovy>
22. Олександр Калініченко. Ядерний шантаж агресора та протидія йому під час широкомасштабної фази 2022 року російсько-української війни. *Збірник матеріалів II Міжнародної конференції «Морська безпека Балто-Чорноморського регіону; виклики та загрози», 23 грудня 2022 року, Одеський державний університет внутрішніх справ.* С.97-103.
23. Україна в понеділок порушить питання про виключення Росії з Радбезу ООН – Кулеба. *ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАВДА* 26.12.2022 07:18. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/12/26/7153124/>
24. Вибухи в Енгельсі пошкодили 5 бомбардувальників Ту-95МС: 17 людей загинуло, 26 поранено – Золкін. *ЗНАЄМО* 27.12.2022. URL: https://znayemo.pro/%D0%B2%D0%B1%D1%83%D1%85%D0%B2-%D0%B5%D0%BD%D0%B3%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%96-%D0%BF%D0%BE%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%B4%D0%BBu-5-%D0%B1%D0%BE%D0%BC%D0%B1a%D1%80%D0%B4%D1%83%D0%B2a%D0%BB%D1%8C%D0%BDu/?fbclid=IwAR37BnqgA4GQccdbq_bS2fbEvLxG4vILzdx-kQO6CIhHqAtgb9HqAiZ8ool

25. Іванна Гордійчук. Повторний удар по «Енгельсу». Блогер повідомив про катастрофічні наслідки. *ГЛАВКОМ* 27.12.2022 11:31. URL: <https://glavcom.ua/country/incidents/povtornij-udar-po-enhelsu-bloher-povidomiv-pro-katastrofichni-naslidki-898094.html?fbclid=IwAR2X4FrSIh92gIusI7dwYJABYQe356b7W7AZRdsFKhBZNcY4yOtrYqz0sZc>
26. Іванна Гордійчук. Вибухи на аеродромі «Енгельс»: Росія передислокувала стратегічну авіацію. *ГЛАВКОМ* 27.12.2022 12:22. URL: https://glavcom.ua/country/incidents/vibukhi-na-aerodromi-enhels-rosija-peredislokuvala-strategichnu-aviatsiju-898107.html?fbclid=IwAR1jkK120LlsnzBRCWr3TlGX_mWr8yEKL7PngZByuTNwLbU7J5I7TZevkIg
27. Майже 700 окупантів, 58 ракет і 23 дрони: Генштаб ЗСУ назвав втрати за добу. *РБК-УКРАЇНА* 30.12.2022 08:09. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/mayzhe-700-okupantiv-58-raket-i-23-droni-1672380541.html>
28. Ольга Ліпич. Загроза ракетного удару залишається високою – в ОК «Південь» про російські «Калібри» в Чорному морі. *OBOZREVATEL* 03.12.2022 02:23. URL: <https://war.obozrevatel.com/ukr/zagroza-raketnogo-udaru-zalishaetsya-visokoyu-v-ok-pivden-pro-rosijski-kalibri-v-chornomu-mori.htm>
29. Звільнення Кінбурської коси: усі заїзди уже контролюють ЗСУ. *AMAZIN-UKRAINE.COM* 08.12.2022. URL: https://amazing-ukraine.com/zvilnennia-kinburnskoi-kosy-usi-zaizdy-uzhe-kontroliuiut-zsu/?fbclid=IwAR2oAFmWNlj2HWbHeNB9YiU3-mCEjqdHlHJaGf-TU_39m0jd00XM7t8ahyE
30. Юлія Костюкова. Порти «Південний» та «Чорноморськ» відновлюють роботу після знеструмлення Одещини. *MIND* 12.12.2022 10:54. URL: <https://mind.ua/news/amp/20250604-porti-pivdennij-ta-chornomorsk-vidnovlyuyut-robotu-pislya-znestrumlennya-odeshchin>
31. Росіяни панікують через нібито ядерну зброю ЗСУ на Кінбурській косі. Насправді це наші волонтери допрацювали дещо, - Кім. ВІДЕО. *ЦЕНЗОР.НЕТ* 19.12.2022 18:07. URL: https://amp.censor.net/ua/video_news/3387977/rosiyany-panikuyut-cherez-nibyto-yadernu-zbroyu-zsu-na-kinburnskiyi-kosi-naspravdi-tse-nashi-volontery
32. Увага Крім...!!! Народний улюбленець КІМ анонсував надзвичайну новину до Нового року! *ЗНАЄМО* 22.12.2022. URL: https://znayemo.pro/%D1%83%D0%B2%D0%B3%D0%B0%D1%80%D0%BC%D0%BD%D0%B0%D1%80%D6%85%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D1%83%D0%BB%D1%8E%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D1%86%D1%8C-%D0%BA%D1%96%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%BE/?fbclid=IwAR3DpRJffJTdf9ZvzCffNBiYDcajNO_79dN24E2WZ3rgLa4t8320AN41qDB0
33. Катери-безпілотники ULAQ випустять у двох примірниках: що про них відомо (фото, відео). *FOCUS.UA*. 26.12.2022. URL: https://focus.ua/uk/digital/542706-katera-bespilotniki-ulaq-vypustyat-v-dvoj-ekzempliyarah-cto-o-nih-izvestno-foto-video?fbclid=IwAR3l8Ac_k_OtnuxRN36IRnBJtv5hU-Jn1t71WtyEdOcL5-XLaokNGtAHsUk
34. ЗМІ показали, як РФ у Криму «прикриває» свої субмарини з крилатими ракетами на борту. *НОВИНАРНЯ* 24.12.2022. URL: https://novynarnia.com/2022/12/24/zmi-pokazaly-yak-rf-ukrymu/?fbclid=IwAR3C07V99v7WFZUc7iCAf3xY9mSYVV0yCbCH4lISS4vt__MLZ_926iKxjpU

Словничок скорочень та аббревіатур:

АКР – авіаційна керована ракета.
ГОПЗК – горизонтальна вісь (ось рос.) підводного звукового каналу.
ДСВ – Друга Світова війна.
ДШВ – десантно-штурмові війська.
ЗРБД - захищений район бойових дій.
КРВД – крилата ракета великої досяжності.
МБР – міжконтинентальна балістична ракета.
МП – морська піхота.
ТВД – театр воєнних дій.
УПЦ МП – Українська Православна Церква Московського патріархату.

XL-UUV – надвеликий безлюдний підводний апарат.